

LITERATURE

1. The Holy Quran, Surah 5. The Table, 32nd verse.
2. Bediuzzaman Said Nursi. Words. Published by Diyanet Ministry of Religious Affairs of the Republic of Turkey, 2020.
3. Bediuzzaman Said Nursi. Fruits of Faith. Diyanet Publishing House, Ministry of Religious Affairs of the Republic of Turkey, 2022.
4. Şükran Vahide. Islam in Modern Türkiye. State University of New York Press. New York, 2005
5. Tanabaeva A., Masalimova A., Relevance of the socio-ethical views of Al-Farabi in the modern world, Bulletin of KazNU. Series «Philosophy». Series «Cultural Studies». Series «Political Science». 3, (57). 2016
6. Gardner, H. (1983). Frames of mind: The theory of multiple intelligences. New York: Basic Books

Ганна ЗВАРИЧ

*Доктор філософії,
Тернопільська богословська академія
імені Патріарха Йосифа Сліпого,
директор Освітньо-наукового Патріарха Йосифа,
Тернопіль, Україна
avzvarych@gmail.com*

СИНЕРГІЯ ЛЮБОВІ І ВІРИ ЯК ДОСКОНАЛА ПЕДАГОГІЧНА КОНЦЕПЦІЯ ВИХОВАННЯ СОФІЇ ШЕПТИЦЬКОЇ

Із метою консолідації та формування історичної свідомості Українського народу, збереження національної пам'яті, відповідно до постанови Верховної Ради України від 21 грудня 2023 року № 3536-IX «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2024-2025 роках» на державному рівні відзначатиметься ювілей видатної особистості, а саме, 29 липня – 160 років із дня народження Андрея Шептицького (1865-1944), церковного та громадського діяча, митрополита (предстоятеля) Української Греко-Католицької Церкви, мецената [1].

Сьогодні, коли маємо можливість вільно молитися Богові, потрібно гідно відзначити 160-річчя цього великого церковного мужа, громадського діяча з активною життєвою позицією. Митрополит Андрей – найбільший ієрарх Вселенської, а зокрема Української Греко-Католицької Церкви, видатний богослова, знавець східного і західного богослов'я та традицій, аскет, учитель Церкви, якого можна порівняти з такими учителями, як святий Василій Великий та Іван Золотоустий, знаменитий місіонер і проповідник духовного життя. Український народ називає його рідним Мойсеєм, українським Князем. У нинішній час дії правового режиму воєнного стану постать митрополита Андрея Шептицького, Великого Українця, є надзвичайно актуальна. З молоком матері і раннього дитинства митрополит успадкував християнські чесноти, як

доброзичливість, милосердя, добродійність, гуманність. «Добра наука і добре виховання дітей – то річ така важна і так цінна, що майже на то ціни нема» [5]. Андрей Шептицький наполегливо наголошував батькам про важливість доброго виховання своїх дітей. «Пам'ятайте, християнські родичі, що Ви перед Господом Богом є строго зобов'язані дбати та працювати над вихованням своїх дітей! Пам'ятайте й те, що ваша хата є першою найважливішою школою, в якій діти Ваші мають навчитися любити Бога й людей. А якою буде ця школа, – такою буде, очевидно і наука!» [6]. За такою методикою постійної молитви, любові та взаєморозуміння усіх членів сім'ї, у любові до Бога зростав малий Роман (Андрей Шептицький). На формування світогляду Митрополита впливали безліч факторів, однак найголовнішу роль, безперечно, відігравала родина, його батьки, зокрема його мати – Софія з Фредрів Шептицька.

Софія Шептицька – надзвичайно шляхетний образ українки, духовний взірець матері, приклад святої жінки, яка просвітлювала все на своєму шляху. Виростаючи у графській родині, де мама була більш суворою, а батько люблячим, жінка змогла сформуватися як цілісна сильна особистість. «То була дуже вихована і культурна жінка: крім рідної мови, добре знала французьку, добре володіла українською, німецькою і, можливо, англійською» [3].

Кожна жінка носить у своєму лоні поклик до життя; материнство обдаровує її унікальною благодаттю і саме у ньому найповніше реалізується гідність і відповідальність жінки. Йдеться не лише про біологічне материнство, а й психічне, моральне, духовне, релігійне. Мати в родині є берегинею тепла, любові, ніжності, а також найкращих родинних традицій, моральних засад у вихованні дітей. Софія Шептицька була матір'ю великої родини. Вона народила семеро синів, з яких тільки п'ятеро дожили до зрілого віку. З моментом народження першої дитини прийняла нові обов'язки та права. Постійний зв'язок з Богом мав великий вплив на особисте освячення Софії Шептицької як матері та надавав їй щоденному життю справді релігійного достоїнства та гідності. Молода мама усвідомлювала відповідальність за дітей, якими обдарував її Бог. «Софія знала, що це Бог довіряє їй виховання дітей. І хоча мала право на любов своїх дітей, однак вміла пожертвувати їй і годилася з волею Бога, коли цього вимагало виховання» [4]. Наступним кроком після фізичного народження дитини є народження її духовної природи, тобто формування психіки. Це духовне народження відбувається через постійне дарування дитині своєї душі. «Принцип Софії стосовно виховання дітей полягав у тому, щоб утримувати своє серце у вірності Богові і просити Його про благословення для дітей» [4]. Фундаментом виховної системи Софії Шептицької було цілковите довір'я до Бога. Вона була в усьому відданою та вірною Богові і багато молилася. Софія ще з дитинства інстинктивно відчувала,

що шляхетне, а що малодушне, і цього без найменших роздумів уникала. «У молодості вона чітко розділяла час між щоденними заняттями: малюванням, духовним читанням, молитвою, листуванням та уроками зі слугами. Вона вчила слуг читати та основ катехизму. (...)

Узявши на себе роль дружини та матері, Софія старанно виконувала всі свої завдання та обов'язки. Вона дбала про всі деталі родинного життя, про добру атмосферу вдома та в господарстві» [4]. Її віра в Бога була сповнена особистого свідчення, так як завдяки вірі вона виховувала у собі чесноти, що допомогли їй стати доброю матір'ю для своїх дітей. Виховуючи дітей, Софія також і сама вдосконалювалася. Це був її шлях зростання у любові і святості. Виховання дітей забиравало майже весь час Софії, ставало предметом її трудів, набувало щораз інтенсивнішого змісту в її молитвах, думках та почуттях. Вона дивилася в серце кожної дитини, спостерігала за ними, помічала їхні нахили та вподобання, плекала і леліяла в душі покликання кожного із своїх синів. Мати настановляла їх, спонукала слухати Голос Божий, не бути квапливим і виконувати свою роботу, працю на своєму місці, не побиватися, не метушитися. Всі сини Софії, стали гідними людьми, двоє з них вирости в стовпи в духовному та політичному житті країни. Коли Софію питали про те, яку систему виховання вона використовувала, які педагогічні методи втілювала, вона відповідала, що нічого не робила. Лише довіряла Богу та в кожну, навіть маленьку, ситуацію просила Його втручання та благословення, та мудрості, як чинити. Цього ж вчила вона і своїх синів. Бути щирими, бути чесними та завжди слухати своє серце. Слухати, що Бог говорить до твого серця, до якого служіння Він заохочує. «Коли одного разу Софію спитали, що вона робила, щоби так шляхетно виховати синів, вона відповіла: «Я любила їх і старалася пізнати, яким кожний із них є. Моя єдина система виховання – це Богородице Діво. Ніщо інше, – лише Богородице Діво. Хлопець добрий, чемний, вчиться, слухає, є здоровий – Богородице Діво. І навпаки – хлопець зле робить лекції, є непослушний, доказує, наражується на небезпечний випадок – знов Богородице Діво» [4]. Софія вірила у Божу допомогу у виховній роботі і наставляла синів так, щоб вони могли стати не просто успішними людьми, а саме послужити Божому плану та побачити своє справжнє призначення. «Вона перша давала дітям знання про Бога, пробуджуючи в їхній волі та почуттях першу цікавість про Нього» [4].

Від материнської уваги Софії не сховалися особливі благодаті, якими Господь обдарував її дітей. Поза сумнівом вона мала великий вплив на формування монашого покликання сина Романа, з турботливістю дбала й плекала його. На таку турботливу любов, діти відповідали взаємністю. Родина Шептицьких, як школа людяності і суспільних чеснот, відіграла важливу роль у

сфері апостольського виховання. Софія намагалася виховати своїх синів хорошими людьми. Вчила їх бути самостійними. Своїм прикладом заохочувала синів турбуватися про потреби ближніх – матеріальні і духовні. Дбала про належну освіту для синів і про відповідне товариство. Друзі та знайомі родини, навідуючись у Прилбичі, стверджували, що «Софія Шептицька цілком посвятила себе вихованню синів, а родинна атмосфера в Прилбичах була на надзвичайно високому рівні розумової, мистецької культури, а також мала виразні риси релігійності та патріотичності» [4]. Згодом митрополит Андрей напише: «Думаю, що одною з найважливіших справ є плекання в молоді високих ідеалів. Виховання, яке даємо, повинно виробляти героїв, бодай так, щоб деякі з вихованих Церквою стали великими християнами. Можна і треба плекати різні великі ідеали: ідеал наукової праці, ідеал витривалості, послідовної та ідейної праці для родин і для народу тощо. Але кожній молодій людині безумовно потрібний ідеал бути добрим, а то й великим християнином. Молодь мусить зрозуміти, що від цього залежить успіх у досягненні інших ідеалів» [2].

Багато в сімейному житті залежить від розумної жінки. Істинне покликання жінки – закласти в серцях своїх дітей духовні основи, щоб потім вони прилучалися до життя з Богом. Постать Софії Шептицької виняткова і під тим оглядом, що свідченням її стосунків з Богом є не лише її власне життя, а й життєвий шлях її дітей, особливо, що двоє з них Роман (Андрей) та Казимир (Климентій) стали велетнями Церкви. Аналізуючи життя Софії з Фредрів Шептицької, можна ствердити, що духовні цінності мали для неї основне значення. Софія може стати гідним взірцем для наслідування, оскільки вона справді є автентичним прикладом реалізації покликання до святості в родинному житті. Вона була хоронителькою і захисницею родинного вогнища, серцем родини й оберігала її єдність. Навколо неї все ставало на свої місця, єдналося, віднаходило гармонію, розквітало. Усе організовувалося, бо вона сковувала зв'язки між усіма, поєднувала дітей з батьком і батька з дітьми, вислуховувала, потішала, підбадьорювала, прощала, примиряла й поступалася кожному. Вона піклувалася про щастя кожного, цілковито втілювала віру в конкретну реальність дитини. Через умиротворене серце Господь може встановити царство миру, спочатку в наших родинах, а згодом у світі. Випромінювання жіночого серця змінює людей і ситуації самою лише своєю присутністю – не тим, чим воно наповнене, а силою свого єства. Софія з Фредрів Шептицька досконало виконала свою шляхетну освітню місію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Постанова Верховної Ради України «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2024-2025 роках». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3536-IX#Text>

2. Декрет Митрополита Андрея «Про виховання» та правила до Декрету «Про виховання молоді», Львів. 1942
3. Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944) / пер. з фр. Я. Кравець. Вид. 2-ге, виправл. Львів: Свічадо, 2020.
4. Манькут Олена Данута. Софія з Фредрів Шептицька / переклад з польської О. Мандрики. Львів: Свічадо, 2016.
5. Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті//Освіта: Всеукраїнський громадсько-політичний тижневик.-2001.-№ 54-55
6. Шептицький А. Християнська родина// Митрополит Андрей Шептицький: життя і діяльність. Документи і матеріали 1899-1944 / Церква і суспільне питання. Т. 2, кн.1. Львів. 1998

Мар'яна ДРОБОТЕНКО

*Доктор філософських наук, доцент,
Харківський національний педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди,
Харків, Україна*

ТЕОЛОГІЯ ДИТИНСТВА У ПОСТСЕКУЛЯРНИХ КОНТЕКСТАХ СУЧАСНОСТІ: АНТРОПОЛОГІЧНИЙ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Ствердження демократії та її цінностей, що відбувається у сучасному світі, легітимує плюралізм світоглядних настанов та ідеологічних пропозицій, духовних практик і стилів життя. Сучасні розвинуті суспільства переживають кризу світоглядної орієнтації через поширення дезорієнтирів життєтворчості. Усе це є викликами для сучасної системи освіти, яка повинна дати відповіді, як здійснювати селекцію світоглядних опцій, як треба виховувати дітей і молодь. Сучасна теорія і практика виховання вимагає пошуків не тільки нових форм і технологій, а й нових ресурсів для модернізації їхнього змісту та розв'язання нових завдань. У постсекулярну добу розвитку людської цивілізації таким ресурсом виступають релігійні смисли та універсальні цінності, інтерпретаційні схеми і функціональний потенціал яких переосмислюються у сучасних соціокультурних контекстах. рамкові умови адаптації релігійних смислів до секулярної освіти й виховання, які полягають у визнанні культурної і суспільної цінності цих смислів, толерантності, неприпустимості репресивних комунікацій в освітньому просторі.

Практика застосування релігійних смислів у сучасному вихованні не є ретроінновацією, бо постсекулярна інтерпретація цих смислів відрізняється від канонізованих інтерпретаційних схем посиленням акцентуванням їхньої гуманістичної складової. Основними функції релігійних смислів у системі сучасного постсекулярного виховання є орієнтаційна, людинотворча,